

СТАНОВИЩЕ

от доц. Диана Тонева, доктор,

Институт по експериментална морфология, патология и антропология с музей – БАН,
назначена за вътрешен член на Научно жури със Заповед №НО-05-05-6/2.10.2025 г.
на Директора на ИЕМПАМ, проф. Светлозара Петкова

ОТНОСНО: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по научна специалност „Антропология“ (01.06.01), професионално направление 4.3. Биологически науки, област 4. Природни науки, математика и информатика

ТЕМА: **“Основни антропологични признаци и пробив на постоянните зъби при 5 – 12-годишни деца и подрастващи“**

АВТОР: д-р Боян Валентинов Кирилов

Биографични данни

Д-р Боян Кирилов завършва Медицински университет – София през 2019 г. като дипломиран магистър по специалност „Дентална медицина“. От 01.01.2020 г. е зачислен като редовен докторант към секция „Антропология и анатомия“ в Института по експериментална морфология, патология и антропология с музей към БАН. През целия период на докторантурата, д-р Боян Кирилов практикува активно като лекар по дентална медицина. Докторантът владее английски и руски език и притежава добри компютърни умения. Член е на научния колектив по проект към Фонд „Научни изследвания“ от 2021 г. По време на докторантурата, д-р Кирилов е участвал в подготовката на 7 научни статии (свързани с и извън темата на дисертационния труд) и е взел участие в 6 научни форума, организирани в страната и чужбина. Индексът на цитируемост (h-index) на докторанта в Scopus е 1.

Кратко представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е изложен на 134 страници и е онагледен с 28 фигури и 25 таблици. Библиографията включва 165 литературни източници. Д-р Кирилов е представил комплект материали на електронен носител, включващ дисертационен труд, проект на

автореферат и всички необходими документи, съгласно Закона за развитието на академични състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИЕМПАМ-БАН. Докторантът е приложил 5 научни публикации по темата на дисертационния труд.

Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на д-р Кирилов изследва физическото развитие на деца на възраст от 5 до 12 години въз основа на кефалометрични признаци, основни соматометрични показатели и пробива на постоянните зъби. Изследването предоставя актуална информация за темпа на растеж и развитие на децата в разглеждания възрастов интервал за периода 2020 – 2023 г. В детайли са анализирани междуполовите и междувъзрастовите различия при изследваните признаци и процеси. Липсата на съвременни нормативи за оценка на пробива на постоянните зъби при деца и подрастващи в България подчертава необходимостта от подобен анализ и осъвременяване на наличните данни. Включването на основни соматометрични показатели, като ръст, тегло и индекс на телесна маса, дава възможност за оценка на степента на телесна охраненост сред децата през изследвания период на активен растеж и съзряване, и особено за установяване на честотата на случаите с наднормено тегло и затлъстяване. Този проблем, свързан с нарушения хранителен статус на децата, придобива особена актуалност в съвременното общество, характеризиращо се с повишена употреба на дигитални устройства и намалена физическа активност. Значимостта на дисертационния труд се обуславя и от анализа на влиянието на степента на телесна охраненост върху пробива на постоянните зъби, както и от проследяването на взаимовръзката между нарастването на лицевите размери и зъбния пробив при момчетата и момичетата. Дисертационният труд разглежда и друг актуален здравен проблем – зъбният кариес при децата, като се отчитат някои тревожни тенденции в неговата честота и разпространение.

Цели и задачи на дисертационния труд

Въз основа на обширен и детайлен литературен обзор е изведена добре аргументирана и научнообоснована цел – да се проучи и характеризира спецификата на физическото развитие и пробива на постоянните зъби при 5 – 12-годишни деца и подрастващи. За реализиране на целта са поставени 5 ясно формулирани задачи, които са изпълнени в пълното по време на изследването.

Материал и методика на изследването

Изследването е проведено на територията на град София и София-област и обхваща 709 деца на възраст между 5 и 12 години. Децата от двата пола (361 момчета и 348 момичета) са пропорционално разпределени в отделните възрастови групи. Методическата част включва детайлно описание на използваните антропометрични и

одонтоскопични методи. Статистическата обработка на събраните данни включва прилагане на серия от класически статистически методи.

Резултати и обсъждане

Резултатите са организирани в 3 основни раздела: 1. Кефалометрични признаци и индекси; 2. Ръст, телесно тегло и телесна охраненост; и 3. Зъбен пробив. Всеки от разделите е добре онагледен, като включва представяне на резултатите в графичен и табличен вид. Първият раздел разглежда тренда на нарастване на кефалометричните признаци и изменението в кефалометричните индекси при момчетата и момичетата от отделните възрастови групи, като е направена оценка на междуполовите и междувъзрастовите различия. Вторият раздел проследява измененията в ръста, телесното тегло и телесната охраненост при децата от двата пола от 5 до 12-годишна възраст, като е отчитана вариабилността и динамиката при нарастването на основните соматометрични признаци. Третият раздел е посветен на пробива на постоянните зъби и включва голям набор от анализи, свързани с този физиологичен процес. Разделът предоставя данни за средната възраст на зъбен пробив при момчетата и момичетата, както и стандартизирани схеми, отразяващи зъбния пробив по квадранти за всяка година от разглеждания възрастов диапазон; оценка на междуполовите различия в пробива на постоянните зъби; оценка на връзката между нарастването на антропометричните признаци и пробива на постоянните зъби; оценка на влиянието на степента на телесна охраненост върху зъбния пробив; отчитане на честота на разпространения на зъбен кариес сред децата след стратифициране по пол, възраст и местообитание, както и оценка на връзката между кариозността и степента на телесна охраненост при децата. Всеки подраздел завършва с обобщена оценка на резултатите и препратки към предишни изследвания. Като цяло липсва задълбочена дискусия на получените резултати, което отчитам като недостатък на дисертационния труд.

Изводи и приноси на дисертационния труд

Резултатите по дисертационния труд са обобщени в осем извода, които отразяват есенцията от проведеното изследване и анализа на данните. Авторът определя периодите на най-интензивен растеж на кефалометричните и соматометричните признаци при момчетата и момичетата и проследява тенденциите в преразпределението между категориите на лицевите индекси и индекса на телесна маса с нарастване на възрастта. Установени са тенденции за по-ранен зъбен пробив при момичетата в сравнение с момчетата и при зъбите на долната челюст спрямо горната, както и за по-голям брой пробивили зъби при децата с наднормено тегло и затлъстяване спрямо техните връстници с поднормено тегло. Авторът подчертава статистически достоверната връзка между пробива на постоянните зъби и нарастването на лицевите размери, като отчита по-силни корелации при момичетата. По отношение на разпространението на зъбния кариес сред децата се

наблюдава тенденция за по-висока честота при момичетата, при децата със затлъстяване, както и сред децата, живеещи в София-област.

Формулирани са 8 научни приноса: 2 с оригинален характер, 4 с теоретичен характер и 2 с научно-приложен характер. Първите две групи приноси подчертават научната стойност и значимостта на проведеното изследване, а третата група – приложимостта на получените резултати в различни сфери на клиничната (педиатрична, стоматологична, ортодонтска) практика, както и в областта на физическата антропология .

Автореферат

Проектът за автореферат е представен на 52 страници и отразява същността, структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на д-р Боян Кирилов на тема „Основни антропологични признаци и пробив на постоянните зъби при 5 – 12-годишни деца и подрастващи“ съдържа значими научни резултати, които представляват оригинален принос в науката на национално ниво и осигуряват ценна база за интернационални сравнителни изследвания, свързани с хронологията, динамиката и особеностите на физическото развитие.

Дисертационният труд показва, че д-р Кирилов притежава задълбочени познания по научната специалност и необходимата подготовка за самостоятелно провеждане на научни изследвания. Направеният анализ на документите свидетелства, че д-р Кирилов отговаря на задължителните условия за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 4.3. Биологически науки, област 4. Природни науки, математика и информатика, съгласно Закона за развитието на академични състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ИЕМПАМ-БАН.

Въз основа на гореизложеното, давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на членовете на научното жури да присъдят образователната и научна степен „Доктор“ по научна специалност „Антропология“ (01.06.01) на д-р Боян Кирилов.

06.11.2025 г.

гр. София

доц. Диана Тонева